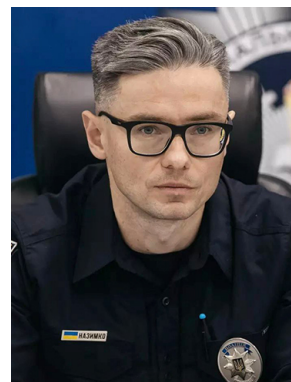

УДК 343.98:336.7:343.575(477)(045)
DOI 10.32782/2523-4269-2025-92-69-74

Назимко Єгор Сергійович,

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4949-4155>

Пономарьова Тетяна Ігорівна,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем
запобігання кримінальним правопорушенням
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5209-0234>

Князєв Сергій Миколайович,

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5101-7526>

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ
ВИКОРИСТАННЮ КОШТІВ, ЗДОБУТИХ ВІД НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ,
ПРЕКУРСОРІВ, ОТРУЙНИХ ЧИ СИЛЬНОДІЮЧИХ РЕЧОВИН
АБО ОТРУЙНИХ ЧИ СИЛЬНОДІЮЧИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ**

У статті аналізується ефективність кримінально-правової норми, якою встановлено кримінальну відповідальність за використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Доводиться доцільність визначення способу її удосконалення шляхом виконання однієї з двох альтернативних дій: 1) доповнення переліку предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України фальсифікованими лікарськими засобами; 2) декриміналізації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України. Вказується на актуальність детального аналізу міжнародних правових документів у сфері боротьби із незаконним обігом наркотичних засобів, який надасть можливість привести національне кримінальне законодавство у відповідність до *acquis communautaire*.

Ключові слова: незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини, аналоги, прекурсори, отруйні чи сильнодіючі речовини, отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби, фальсифіковані лікарські засоби, легалізація майна.

Постановка проблеми. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення складають достатню значну частку від загальної кількості суспільно небезпечних діянь, які щорічно вчиняються в Україні. Відповідно до даних, викладених на сайті Офісу Генерального прокурора, у 2020 році було обліковано 28 204 таких кримінальних правопорушень, у 2021 році – 29 587, у 2022 році – 34 398, у 2023 році – 39 124, у 2024 – 48 233, станом на вересень 2025 року було обліковано 42 574 у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення [1]. Одночасно із цим, аналіз судової практики та статистики правоохоронних органів дозволяє стверджувати, що із усієї сукупності таких протиправних діянь найбільш розповсюдженими залишаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 307 та ст. 309 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Найменш розповсюдженим є суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 306 КК України, у якій встановлено кримінальну відповідальність за використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Очевидно, така ситуація зумовлена низькою ефективністю кримінально-правової норми, а також недоведеністю наявності підстав для криміналізації окремих форм реалізації об'єктивної сторони такого діяння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема кримінальної відповідальності та покарання за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів розглядалась у працях таких учених як А.М. Бабенко, А.А. Вознюк, Ю.О. Данилевська, В.І. Жунунтій, А.В. Савченко тощо. Проте окремі питання, пов'язані із кримінально-правовою протидією кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 306 КК України залишились розв'язаними не у повному обсязі.

Метою статті є аналіз складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України, виявлення прогалин у конструкції кримінально-правової норми та удосконалення меж кримінальної відповідальності та покарання за таке суспільно небезпечне діяння.

Виклад основного матеріалу. Кримінально-правова норма, якою встановлено кримінальну відповідальність за використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів не є новелою кримінального законодавства 2001 року. З моменту прийняття чинного КК України ст. 306 неодноразово змінювалась та доповнювалась, однак такі зміни, здебільшого, були спрямовані на уточнення видів та розмірів покарань.

У 2011 році було прийнято Закон України від 06.10.2011 № 3826-VI «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів і одурманюючих засобів» [2]. Відповідно до цього законодавчого акту було розширено

перелік предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України, шляхом його доповнення коштами, здобутими від незаконного обігу отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.

Такі зміни були негативно оцінені Головним науково-експертним управлінням, у висновку до законопроекту якого було визначено, що особливий контроль за цими категоріями речовин зумовлений не їх вживанням подібно до наркотиків, а необхідністю запобігати ненадлежащому поводженню з цими речовинами і заподіяння внаслідок цього шкоди здоров'ю людей або навколишньому середовищу. Саме тому відповідальність у чинному КК України за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання (як з метою збуту, так і без такої мети), а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (статті 307 та 309 КК України) встановлена окремо і є значно жорсткішою, аніж відповідальність за аналогічні протиправні дії щодо отруйних або сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами (стаття 321 КК України). У випадках, коли отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби або речовини одночасно є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, на них уже й нині поширюється вся система кримінально-правових заходів протидії незаконному обігу, які передбачені чинним КК України. Це стосується і спеціальних щодо статті 209 КК України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» положень, передбачених статтею 306 вказаного Кодексу. Однак якщо йдеться про кошти, здобуті від незаконного обігу речовин, які не є наркотичними засобами, психотропними речовинами чи їх аналогами, то поширення на відповідні діяння положень, які стосуються коштів, одержаних від збуту наркотиків, є сумнівним і належним чином не обґрунтовано, оскільки повною мірою охоплюються статтею 209 КК України [3].

Загалом, із наведеною позицією можна погодитись, зокрема із огляду на те, що основною підставою криміналізації протиправного діяння, передбаченого ст. 306 КК України було виконання міжнародно-правових зобов'язань, а саме – положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Одночасно із цим така заборона, відповідно до міжнародних та європейських стандартів стосується лише наркотичних засобів і психотропних речовин, відповідно розширення переліку предметів та криміналізація отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів є ініціативою українського законодавця. Проте не можна залишити поза увагою і те, що така ініціатива зумовила формування окремих прогалин, більшість із яких пов'язані із особливостями кримінально-правової кваліфікації, а також ігноруванням інших, не менш небезпечних предметів, які можуть чинити негативний вплив на здоров'я населення. У першу чергу, вказане стосується фальсифікованих лікарських засобів.

У чинному кримінальному законодавстві України фальсифіковані лікарські засоби є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 305 КК України (контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів), а також ст. 321-1 КК України (фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів).

Окремо варто відмітити, що діяння, передбачене ст. 321-1 КК України було криміналізовано відповідно до Закону України № 3718-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів» також у 2011 році, але на два місяці пізніше, ніж було розширено перелік предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України.

У пояснювальній записці до проекту вказаного законодавчого акту було визначено, що виробництво і розповсюдження фальсифікованих лікарських засобів створює загрозу для життя та здоров'я населення України, при цьому наносяться значні збитки легальним виробникам фармацевтичної продукції та державному бюджету. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ), у розвинених країнах відсоток фальсифікату становить близько 10 %, а в країнах третього світу – половину всіх лікарських засобів. В Україні, за різними версіями, продається до 50 % підроблених ліків. Фальсифіковані ліки несуть високу загрозу життю та здоров'ю громадян України, особливо якщо врахувати, що за даними ВОЗ найбільша кількість підробок – 42 % це антибіотики, та 18 % – психотропні речовини. При цьому, в Україні на законодавчому рівні не визначено поняття «фальсифіковані лікарські засоби» і відсутня кримінальна відповідальність за виготовлення та розповсюдження фальсифікованих лікарських препаратів, що є однією з основних причин фальсифікації. Запропонований законопроект спрямований на встановлення на законодавчому рівні визначення терміну «фальсифіковані лікарські засоби» та запровадження кримінальної та адміністративної відповідальності за виготовлення та реалізацію фальсифікованих лікарських засобів. Внесенні зміни в цілому мають зробити економічно не вигідним виробництво та збут фальсифікованих лікарських засобів і спонукати винних у таких діях осіб відмовитися від подальшої злочинної діяльності [4].

Одночасно із цим, криміналізація лише фальсифікації лікарських засобів та їх обігу не у повній мірі робить таке діяння економічно не вигідним, так само як і наявність кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів не завжди утримує правопорушників від вчинення таких дій та використання здобутих коштів. Необхідно відзначити, що кошти, отримані внаслідок незаконного обігу фальсифікованих лікарських засобів також часто використовуються кримінальними правопорушниками з метою продовження кримінально протиправної діяльності у цій сфері. Вказане може стосуватись придбання матеріалів, обладнання для виготовлення, його ремонту, оренди приміщення тощо.

Так, наприклад, відповідно до вироку Ківерцівського районного суду Волинської області від 28 липня 2020 року (справа № 158/1574/20) особу обвинувачено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 321-1 КК України за таких обставин: *ОСОБА_4 в період часу з січня 2020 року по 20.03.2020 року, без отримання відповідної ліцензії та проведення обов'язкової атестації виробництва і перевірки якості продукції на відповідність вимогам, що встановлені чинним законодавством, з корисливих мотивів, з метою отримання кримінального прибутку вчиняв умисні дії, які виразились у виготовленні, перевезенні та зберіганні з метою збуту завідомо фальсифікованих лікарських засобів. ОСОБА_4 будучи колишнім директором ТзВО «СМ-ХІМ», яке здійснює*

виробництво мила та мийних засобів, яке знаходиться за адресою: АДРЕСА_3, отримавши доступ до обладнання за допомогою якого можна виготовити завідомо фальсифікований лікарський засіб «АХД 2000», з метою отримання кримінального прибутку придбав необхідні компоненти для такої протиправної діяльності та виготовляв за вищевказаною адресою даний препарат. Разом з тим, на підставі ухвали Луцького міськрайонного суду Волинської області від 20.03.2020 року, проведено обшук в складських приміщеннях за адресою АДРЕСА_3, під час проведення якого було виявлено і вилучено завідомо фальсифікований лікарський засіб «АХД 2000», блокнути з чорновими записами стосовно його незаконного виготовлення комплектуючі та сировину для такого виготовлення. Згідно із повідомленням ТОВ «Лізофарм Медікал», яке є офіційним виробником в Україні лікарського засобу «АХД 2000», зазначене підприємство не здійснює виробництво своєї продукції за адресою АДРЕСА_3. Своїми умисними протиправними діями, які виразились у виготовленні, перевезенні та зберіганні з метою збуту завідомо фальсифікованих лікарських засобів, тобто ОСОБА_4 вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 321-1 КК України [5]. Логічним висновком є те, що частину із отриманого кримінально протиправним способом прибутку правопорушник витрачав на поновлення запасу матеріалів та речовин, із яких виготовляв фальсифіковані лікарські засоби. Однак, через відсутність спеціальної кримінально-правової заборони та через недоведеність факту легалізації (відмивання) майна одержаного злочинним шляхом, такі дії кваліфікувались лише за однією статтею кримінального законодавства.

На сьогоднішній день використання коштів, отриманих внаслідок незаконного обігу фальсифікованих лікарських засобів кваліфікуються за ст. 209 КК України. Така ситуація також не може бути позитивно оцінена, оскільки розміри покарань, передбачених у санкції ч. 1 ст. 209 КК України є меншими, ніж ті, що передбачені у ч. 1 ст. 306 КК України.

Із цього приводу необхідно погодитись із думкою В.О. Меркулової, яка вказує, що ступінь чинної і потенційної суспільної небезпеки обігу фальсифікованих лікарських засобів посилює значення загальнодержавних заходів, у тому числі кримінально-правового характеру. У ст. 306 КК чітко визначається предмет предикатного злочину (наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналогі, прекурсори, отруйні чи сильнодіючі речовини, отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби). Отже у разі відмивання доходів, отриманих від реалізації ФЛЗ (*фальсифіковані лікарські засоби – уточнено нами – Є.Н., Т.П., С.К.*), діяння за чинним законодавством має кваліфікуватися за ст. 209, де не виокремлюється вид суспільно небезпечної поведінки і предмет предикатного злочину. А це не відповідатиме ступеню суспільної небезпеки вчиненого діяння, яке за обсягом шкідливих наслідків має тягнути більш суворе покарання. Адже сам факт виробництва фальсифікованих лікарських засобів тягне покарання до восьми років позбавлення волі з конфіскацією майна, що є значно суворішим ніж покарання передбачене ч. 1 ст. 209 КК. На тлі досить інтенсивного реформування кримінального законодавства, виникнення досить значної кількості нових кримінально-правових норм, які утворюють досить розгалужену систему правових норм, об'єктивно посилюється значення суто теоретичних проблем співвідношення суміжних, загальних та спеціальних складів злочину. Визначення під час кваліфікації

саме тієї норми, яка в більшій мірі відтворює зміст та сутність діяння, а отже містить адекватну санкцію, має завдячувати чіткості та узгодженості змісту та сутності положень, що містяться у відповідних нормах. Адже ефективність цього процесу залежить від рівня досконалості певної системи кримінально-правових норм, що регулюють відповідну сферу суспільних відносин, від усунення прогалин у чинному кримінальному законодавстві [6].

Вчена пропонує декілька способів удосконалення кримінального законодавства в частині кримінально-правової протидії використанню коштів, отриманих від незаконного обігу наркотичних засобів взагалі, так і щодо фальсифікованих лікарських засобів зокрема. Так, визнано доцільним встановлення кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) злочинних доходів, отриманих від обігу фальсифікованих лікарських засобів. Другий напрям удосконалення розглядуваних норм, на її думку, стосується об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст. 209 та 306 КК. В.О. Меркулова відзначає, що бажано, щоб у диспозиціях кримінально-правових норм, які співвідносяться між собою як загальна та спеціальна норми, по можливості відтворювалася тотожність у визначенні змісту та структурних складових тієї ознаки, яка робить ці норми суміжними (однаковими за певними ознаками). Доцільність виокремлення у спеціальній нормі усіх визначених у загальній нормі суспільно небезпечних дій обумовлюється різним ступенем небезпеки вчиненого, що може бути пов'язано із особливостями предмету злочину, потерпілого від злочину тощо. Враховуючи той факт, що будь-які дії по відношенню до коштів та іншого майна, здобутого від незаконного обігу наркотичних засобів психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин, отруйних та сильнодіючих лікарських засобів становлять більш суттєву небезпеку, більш небезпечною відповідно є і поведінка особи, спрямована на їх приховування та маскуванню, володіння та використання тощо. Отже доцільним є визначити такі дії у якості елемента об'єктивної сторони основного складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 306 КК. Або ж (як варіант) виокремити окрему частину даної норми з визначенням відповідної суспільно небезпечно поведінки з менш суворою санкцією. Проте більш суворою, ніж передбачена у ч. 1 ст. 209 КК [6].

Одночасно із цим видається за можливе також розглянути такі способи розв'язання досліджуваної проблеми: 1) доповнення переліку предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України фальсифікованими лікарськими засобами, що надасть можливість підвищити межі кримінальної відповідальності та покарання за вчинення такого діяння; 2) декриміналізація кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України, оскільки фактично всі дії, визначені у цій кримінально-правовій нормі можуть охоплюватись складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України.

Що стосується другого способу, необхідно відзначити, що у проєкті нового КК України члени Робочої групи не виокремлюють використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів у самостійний склад кримінального правопорушення, до речі, так само як і фальсифікацію лікарських засобів та обіг фальсифікованих лікарських засобів. Так, використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, відповідно до проєкту, охоплюється легалізацією (відмиванням) активів (доходів), одержаних злочинним шляхом, тоді як фальсифікація лікарських засобів та обіг фальсифікованих лікарських засобів є видом діяльності у сфері охорони здоров'я без належного дозволу.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження надало підставу для констатації, що питання щодо доцільності збереження складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306 КК України як самостійного суспільно небезпечного діяння залишається не до кінця вирішеним. Так само це стосується й елементів складу такого протиправного діяння та доцільності його уточнення шляхом розширення переліку форм реалізації об'єктивної сторони та/або предметів кримінального правопорушення. Як видається, окрім запропонованих способів розв'язання досліджуваної проблеми, актуальним також є детальний аналіз міжнародних правових документів у сфері боротьби із незаконним обігом наркотичних засобів, який надасть можливість удосконалити національне кримінальне законодавство та привести його у відповідність до *acquis communautaire*.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Статистика. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів і одурманюючих засобів: Закон України від 06.10.2011 р. № 3826-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3826-17#Text>
3. Висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів і одурманюючих засобів». URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8357&skl=7
4. Пояснювальна записка до проєкту Закону України про внесення змін до деяких Законів України (щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів). URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7146&skl=7
5. Вирок Ківерцівського районного суду Волинської області від 28 липня 2020 року (справа № 158/1574/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90674596>
6. Меркулова В.О. Легалізація доходів, отриманих від незаконного обігу отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, обігу фальсифікованих лікарських засобів: співвідношення загального та спеціального складів злочину. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 1. С. 120–125. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/1/36.pdf>

References

1. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia. Statystyka [On registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation. Statistics]. *Ofis Heneralnoho prokurora*. Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultaty-yikh-dosudovoho-rozsliduvannia-2> [in Ukrainian]
2. Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za nezakonnyi obih narkotychnykh zasobiv, psykhotroynykh rehovyn ta prekursoriv, otruiynykh chy synodiiuchykh rehovyn abo otruiynykh chy synodiiuchykh likarskykh zasobiv i odurmaniuuchykh zasobiv [On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine to Strengthen Liability for Illegal Trafficking in Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors, Poisonous or Potent Substances or Poisonous or Potent Medicinal Products and Intoxicants]: Zakon Ukrainy vid 06.10.2011 r. № 3826-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3826-17#Text> [in Ukrainian]
3. Vysnovok na proekt Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za nezakonnyi obih narkotychnykh zasobiv, psykhotroynykh rehovyn ta prekursoriv, otruiynykh chy synodiiuchykh rehovyn abo otruiynykh chy synodiiuchykh likarskykh zasobiv i odurmaniuuchykh zasobiv" [Conclusion on the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine on Strengthening Responsibility for Illegal Trafficking in Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors, Poisonous or Potent Substances or Poisonous or Potent Medicinal Products and Intoxicants"]. Retrieved from: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8357&skl=7 [in Ukrainian]
4. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do deiakykh Zakoniv Ukrainy (shchodo zapobihannia falsyfikatsii likarskykh zasobiv) [Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine on Amendments to Certain Laws of Ukraine (Regarding the Prevention of Falsification of Medicinal Products)]. Retrieved from: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7146&skl=7 [in Ukrainian]
5. Vyroky Kivertsivskoho raionnoho sudu Volynskoi oblasti vid 28 lypnia 2020 roku (sprava № 158/1574/20) [Verdict of the Kivertsivskyi District Court of Volyn Region dated July 28, 2020 (case No. 158/1574/20)]. (2020). Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90674596> [in Ukrainian]
6. Merkulova, V.O. (2017). Lehalizatsiia dokhodiv, otrymanykh vid nezakonnoho obihu otruiynykh chy synodiiuchykh likarskykh zasobiv, obihu falsyfikovanykh likarskykh zasobiv: spivvidnoshennia zahalnoho ta spetsialnoho skladiv zlochyynu [Legalization of income received from the illegal circulation of poisonous or potent medicines, circulation of counterfeit medicines: the ratio of general and special elements of the crime]. *Pivdenoukrainskyi pravnychy chasopys*. № 1. S. 120–125. Retrieved from: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/1/36.pdf> [in Ukrainian]

Nazymko Yehor,

Doctor of Law, Professor,
 Chief Researcher at the Research Laboratory on Problems of
 Criminal Offenses Prevention of the E.O. Didorenko Educational
 and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units
 (Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5209-023>

Ponomarova Tetiana,

Doctor of Law, Senior Researcher,
 Head of the Research Laboratory on Problems of
 Criminal Offenses Prevention of the E.O. Didorenko Educational
 and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units
 (Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5209-0234>

Kniaziev Serhii,

Doctor of Law, Associate Professor,
 Leading Researcher at the Research Laboratory on Problems of
 Criminal Offenses Prevention of the E.O. Didorenko Educational
 and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units
 (Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
 ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5101-7526>

**ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF CRIMINAL-LEGAL COUNTERACTION
 AGAINST THE USE OF FUNDS OBTAINED FROM THE ILLEGAL CIRCULATION
 OF NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES, THEIR ANALOGUES,
 PRECURSORS, POISONOUS OR POTENT SUBSTANCES OR POISONOUS
 OR POTENT MEDICINES**

*The article analyzes the effectiveness of the criminal law norm that establishes criminal liability for the use of funds obtained from the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, precursors, poisonous or potent substances or poisonous or potent medicinal products. It is indicated that the presence of criminalization of only the falsification of medicinal products and the circulation of falsified medicinal products does not fully make such an act economically disadvantageous, just as the presence of criminal liability for the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors does not always deter offenders from committing such acts and using the obtained funds. It is noted that the funds obtained as a result of the illegal circulation of falsified medicinal products are also often used by criminal offenders to continue criminally unlawful activities in this area. This may apply to the purchase of materials, equipment for manufacturing, its repair, rental of premises, etc. It is noted that today the use of funds obtained as a result of illegal circulation of falsified medicines is qualified under Art. 209 of the Criminal Code of Ukraine. This situation cannot be positively assessed either, since the size of the penalties provided for in the sanction of Part 1 of Art. 209 of the Criminal Code of Ukraine is less than those provided for in Part 1 of Art. 306 of the Criminal Code of Ukraine. The expediency of determining the method of improving the national criminal legislation by implementing one of two alternative actions is proved: 1) supplementing the list of subjects of the criminal offense provided for in Art. 306 of the Criminal Code of Ukraine with falsified medicines; 2) decriminalizing the criminal offense provided for in Art. 306 of the Criminal Code of Ukraine. The relevance of a detailed analysis of international legal documents in the field of combating illegal circulation of narcotic drugs is indicated, which will provide an opportunity to bring the national criminal legislation into line with the *acquis communautaire*.*

Key words: illicit trafficking, narcotic drugs, psychotropic substances, analogues, precursors, poisonous or potent substances, poisonous or potent medicines, falsified medicines, legalization of property.

Надіслано до редколегії 28.08.2025
 Рекомендовано до публікації 01.10.2025
 Опубліковано 19.11.2025